

## Afrikaanse Paardenpest

# Ontwikkeling van vaccin heeft prioriteit

Afrikaanse Paardenpest komt in Nederland niet voor. De kans dat de ziekte in Nederland zal uitbreken is klein, maar kan niet worden uitgesloten. De insecten die Blauwtong kunnen overbrengen kunnen waarschijnlijk ook het virus van Afrikaanse Paardenpest overbrengen, omdat deze uit dezelfde virusfamilie komen. De Nederlandse overheid is op het moment druk bezig met het laten ontwikkelen van een vaccin. Daarnaast ligt er ondertussen een uitgebreid plan van aanpak dat bij een eventuele uitbraak in werking kan worden gesteld. De grootste prioriteit ligt bij het vaccin en een gedegen grensbewaking. Hierbij alle feiten nog eens op een rij.



*Het Afrikaanse Paardenpestvirus wordt, net als bijvoorbeeld Blauwtong, verspreid door bepaalde vliegjes, ook wel knutten genoemd.*

Afrikaanse Paardenpest (APP) is een virusziekte bij paarden en paardachtigen. Daaronder verstaan we zebra's, ezels en muilieren. Daarnaast zijn antistoffen tegen het virus gevonden bij kamelen, olifanten, schapen en geiten. De laatstgenoemde diersoorten worden echter niet ziek van APP en lijken ook geen belangrijke rol te spelen bij de verspreiding van het virus. Afrikaanse Paardenpest wordt veroorzaakt door een zogenaamd Orbi-virus, dat erg lijkt op het Blauwtongvirus dat in 2006 en 2007 voor het eerst in ons land is gesignaleerd en ziekte veroorzaakt bij schapen en koeien. Ook wordt het Afrikaanse Paardenpestvirus, net als het Blauwtongvirus, verspreid door bepaalde kleine insectensoorten (Culicoïdes), ook wel knutten genoemd. In Afrika is het met name de Culicoïdes Imicola dat de ziekte verspreidt. Die soort komt op dit moment in West-Europa (nog) niet voor. Een besmetting kan niet op natuurlijke wijze plaatsvinden van paard tot paard, hiervoor is bloed-bloed-contact nodig. Voor besmetting via de natuurlijke route is altijd een knut nodig. Deze moet bloed van een besmet paard hebben opgenomen om vervolgens een ander paard te besmetten. Daarnaast

kan het virus ook worden overgebracht via injecties bij gebruik van dezelfde naald voor verschillende paarden. Ook honden kunnen besmet worden, maar eigenlijk alleen door het eten van besmet vlees.

### Verschijningsvormen

Het virus tast met name de binnenbekleding van de bloedvaten in de verschillende organen aan. Hierdoor ontstaan ophopingen van vocht, koorts en kleine bloeditstortingen die in de volgende verschijningsvormen, de volgende symptomen kunnen veroorzaken:

**De ademhalingsvorm:** Het paard krijgt een snel slechter wordende benauwdheid en hoge koorts (40°-41°C). Ernstig ontstoken ogen, veel snot en hele hoge ademfrequentie.

**De hartvorm:** Problemen met het hart, daarbij hoge koorts en zwelling aan het hoofd, de nek, de borst en de schouders.

**Gemengde vorm:** Dit is de meest voorkomende vorm. Hierbij zien we symptomen van de beide eerder genoemde vormen.

## Afrikaanse Paardenpest

# Ontwikkeling van vaccin heeft prioriteit

**Afrikaanse Paardenpest komt in Nederland niet voor. De kans dat de ziekte in Nederland zal uitbreken is klein, maar kan niet worden uitgesloten. De insecten die Blauwtong kunnen overbrengen kunnen waarschijnlijk ook het virus van Afrikaanse Paardenpest overbrengen, omdat deze uit dezelfde virusfamilie komen. De Nederlandse overheid is op het moment druk bezig met het laten ontwikkelen van een vaccin. Daarnaast ligt er ondertussen een uitgebreid plan van aanpak dat bij een eventuele uitbraak in werking kan worden gesteld. De grootste prioriteit ligt bij het vaccin en een gedegen grensbewaking. Hierbij alle feiten nog eens op een rij.**



*Het Afrikaanse Paardenpestvirus wordt, net als bijvoorbeeld Blauwtong, verspreid door bepaalde vliegjes, ook wel knutten genoemd.*

Afrikaanse Paardenpest (APP) is een virusziekte bij paarden en paardachtigen. Daaronder verstaan we zebra's, ezels en muilieren. Daarnaast zijn antistoffen tegen het virus gevonden bij kamelen, olifanten, schapen en geiten. De laatstgenoemde diersoorten worden echter niet ziek van APP en lijken ook geen belangrijke rol te spelen bij de verspreiding van het virus. Afrikaanse Paardenpest wordt veroorzaakt door een zogenaamd Orbi-virus, dat erg lijkt op het Blauwtongvirus dat in 2006 en 2007 voor het eerst in ons land is gesignaleerd en ziekte veroorzaakt bij schapen en koeien. Ook wordt het Afrikaanse Paardenpestvirus, net als het Blauwtongvirus, verspreid door bepaalde kleine insectensoorten (Culicoïdes), ook wel knutten genoemd. In Afrika is het met name de Culicoïdes Imicola dat de ziekte verspreidt. Die soort komt op dit moment in West-Europa (nog) niet voor. Een besmetting kan niet op natuurlijke wijze plaatsvinden van paard tot paard, hiervoor is bloed-bloed-contact nodig. Voor besmetting via de natuurlijke route is altijd een knut nodig. Deze moet bloed van een besmet paard hebben opgenomen om vervolgens een ander paard te besmetten. Daarnaast

kan het virus ook worden overgebracht via injecties bij gebruik van dezelfde naald voor verschillende paarden. Ook honden kunnen besmet worden, maar eigenlijk alleen door het eten van besmet vlees.

### Verschijningsvormen

Het virus tast met name de binnenbekleding van de bloedvaten in de verschillende organen aan. Hierdoor ontstaan ophopingen van vocht, koorts en kleine bloeditstortingen die in de volgende verschijningsvormen, de volgende symptomen kunnen veroorzaken:

**De ademhalingsvorm:** Het paard krijgt een snel slechter wordende benauwdheid en hoge koorts (40°-41°C). Ernstig ontstoken ogen, veel snot en hele hoge ademfrequentie.

**De hartvorm:** Problemen met het hart, daarbij hoge koorts en zwelling aan het hoofd, de nek, de borst en de schouders.

**Gemengde vorm:** Dit is de meest voorkomende vorm. Hierbij zien we symptomen van de beide eerder genoemde vormen.

50 tot 95% van de dieren gaat bij bovenstaande vormen binnen een week dood.

**'Horse Sickness':** Een mildere vorm die vaak ongezien blijft. De dieren hebben meestal alleen koorts. Soms slecht eten, oogontsteking en sloom. Deze vorm komt meestal voor bij gevaccineerde of al eerder besmette dieren. Deze dieren gaan meestal niet dood.

Paarden zijn circa vier tot acht dagen besmettelijk. Als in die tijd een knut bij hen bloedzuigt kan deze de ziekte verspreiden. In ezels en zebra's kan deze besmettelijke periode oplopen tot respectievelijk 28 en 43 dagen. De zieke dieren kunnen niet echt behandeld worden. Alleen een ondersteunende therapie in de vorm van bijvoorbeeld koortsremmers en infusen met vocht kan worden geprobeerd, maar het grootste gedeelte van de dieren zal na besmetting komen te overlijden.

### Rol van overheid

Het ministerie van EL&I heeft ondertussen een conceptdraaiboek Afrikaanse Paardenpest samengesteld. In dit 150 pagina's tellende draaiboek staat van A tot Z beschreven wat de handelingen moeten zijn, mocht het virus in Nederland de kop opsteken. Kort samengevat moet de eigenaar/houder en/of dierenarts de ziekte verplicht aangeven en neemt de overheid de bestrijding op zich. De overheid zal hierop een algeheel vervoersverbod voor paarden instellen van minimaal 72 uur en bewezen besmette of klinisch sterk verdachte dieren zullen moeten worden geëuthanaseerd. Alle paarden moeten worden beschermd tegen knutten. Er zullen gebieden met een vervoersverbod rondom de besmette paardenhouderij worden ingesteld en er wordt aan noodvaccinatie gedaan (mits er voldoende vaccin beschikbaar is). Verder wordt uiteraard ook geprobeerd te vinden waar de ziekte vandaan komt. Als een EU-land wordt getroffen door APP zal een beschermingsgebied met een straal van 100 km worden ingesteld. Daaromheen komt een toezichtgebied van 50 km. Binnen deze cirkel worden alle paardenhouderijen geïdentificeerd en regelmatig door de dierenarts bezocht. In

## Crisis oefening met fictieve uitbraak Afrikaanse Paardenpest

Op dinsdag 26 juni heeft het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) samen met de Sectorraad Paarden SRP en betrokken sectororganisaties de bestrijding van een mogelijke uitbraak van Afrikaanse Paardenpest geoefend. Tijdens de oefening, onder de naam Sleipnir, oefende de overheid, de Sectorraad Paarden (SRP) en betrokken sectororganisaties samen de crisisorganisatie en de communicatie tijdens een uitbraak van Afrikaanse Paardenpest. Ook stond de samenwerking tussen de betrokken partijen centraal. Sleipnir was een zogenaamde 'papier' oefening. Dat betekent dat de crisissituatie zo goed mogelijk werd benaderd, zonder dat er verplaatsingen van mensen en middelen plaatsvond. Alle andere organisaties die in een echte crisissituatie betrokken zouden zijn, werden tijdens de oefening gesimuleerd.


### Bestrijden doe je samen

De overheid oefent met enige regelmaat. Oefenen is belangrijk om gedegen voorbereid te zijn op een uitbraak van een dierziekte of andere crises. Tijdens oefeningen wordt gekeken of de verschillende autoriteiten en diensten goed met elkaar samenwerken, of de juiste besluitvormingsprocedures gevolgd worden en hoe bijvoorbeeld de onderlinge informatievoorziening verloopt. Door dit soort zaken te oefenen, kan goed gereageerd worden als er zich echt een crisis voordoet.

### Beleidsdraaiboek

In 2008 heeft EL&I een concept beleidsdraaiboek Afrikaanse Paardenpest geschreven. Dit beleidsdraaiboek is gebaseerd op de Europese richtlijn 92/35/EEC van 1992. Sindsdien zijn er nieuwe inzichten, maar de EU-richtlijn is nog steeds geldig. De afgelopen maanden zijn er door de overheid, de SRP en betrokken sectororganisaties in enkele werkbijeenkomsten mogelijke dilemma's verkend. Deze dilemma's waren samen met het concept beleidsdraaiboek de basis voor de crisisoefening. Mede aan de hand van de ervaringen met Sleipnir zal EL&I bezien of de aanpak van Afrikaanse Paardenpest en het beleidsdraaiboek Afrikaanse Paardenpest moet en kan worden aangepast. Kijk voor meer informatie op: [www.rijksoverheid.nl/ministeries/eleni](http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/eleni).

het gehele gebied is geen verkeer van paarden toegestaan, met uitzondering van enkele speciale gevallen. Pas 60 dagen na de laatste vaccinatie mogen paarden na allerlei controles en onder strikte voorwaarden weer vervoerd worden naar gebieden met dezelfde gezondheidsstatus. Deze maatregelen duren minstens twaalf maanden. Begrijpelijk dus dat een eventuele uitbraak zeer grote gevolgen kan hebben voor de hele paardensector in Nederland, zowel in emotioneel opzicht als ook in zakelijk opzicht. Paarden met Afrikaanse Paardenpest worden ernstig ziek. Monitoren is dus niet zinvol, een uitbraak zal snel bekend zijn. Mede omdat de gevolgen zo groot kunnen zijn, heeft preventie bij de Sectorraad Paarden de hoogste prioriteit. Dat houdt in dat grenscontrole en de ontwikkeling van een vaccin op dit moment het belangrijkste is. Wanneer dit (marker) vaccin is ontwikkeld, wordt ook direct gestart met het aanleggen van een voorraad. Het ontwikkelen van een vaccin is echter zeer tijdrovend werk en het pro-

bleem bij het aanleggen van een voorraad is de zeer korte houdbaarheidsduur van de meeste vaccins (een à twee jaar). Dat maakt het aanleggen van een voorraad vaccin erg kostbaar. Op dit moment is er nog geen vaccinatie tegen Afrikaanse Paardenpest beschikbaar in Nederland. Alleen in het geval van een uitbraak kan er worden gevaccineerd met een in het buitenland geregistreerd vaccin, dat overigens maar een beperkte werking heeft en mogelijk ook niet in voldoende mate beschikbaar is. Het Afrikaanse Paardenpestvirus vormt geen gevaar voor de volksgezondheid, mensen kunnen niet worden besmet. Voor paarden is de ziekte zeer gevaarlijk en het doel van de overheid is dus ook om Nederland vrij van APP te houden. 

Dit artikel kwam tot stand met medewerking van Dr. Marianne Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan van de faculteit Diergeneeskunde, Departement Gezondheidszorg Paard.

50 tot 95% van de dieren gaat bij bovenstaande vormen binnen een week dood.

**'Horse Sickness':** Een mildere vorm die vaak ongezien blijft. De dieren hebben meestal alleen koorts. Soms slecht eten, oogontsteking en sloom. Deze vorm komt meestal voor bij gevaccineerde of al eerder besmette dieren. Deze dieren gaan meestal niet dood.

Paarden zijn circa vier tot acht dagen besmettelijk. Als in die tijd een knut bij hen bloedzuigt kan deze de ziekte verspreiden. In ezels en zebra's kan deze besmettelijke periode oplopen tot respectievelijk 28 en 43 dagen. De zieke dieren kunnen niet echt behandeld worden. Alleen een ondersteunende therapie in de vorm van bijvoorbeeld koortsremmers en infusen met vocht kan worden geprobeerd, maar het grootste gedeelte van de dieren zal na besmetting komen te overlijden.

### Rol van overheid

Het ministerie van EL&I heeft ondertussen een conceptdraaiboek Afrikaanse Paardenpest samengesteld. In dit 150 pagina's tellende draaiboek staat van A tot Z beschreven wat de handelingen moeten zijn, mocht het virus in Nederland de kop opsteken. Kort samengevat moet de eigenaar/houder en/of dierenarts de ziekte verplicht aangeven en neemt de overheid de bestrijding op zich. De overheid zal hierop een algeheel vervoersverbod voor paarden instellen van minimaal 72 uur en bewezen besmette of klinisch sterk verdachte dieren zullen moeten worden geëuthanaseerd. Alle paarden moeten worden beschermd tegen knutten. Er zullen gebieden met een vervoersverbod rondom de besmette paardenhouderij worden ingesteld en er wordt aan noodvaccinatie gedaan (mits er voldoende vaccin beschikbaar is). Verder wordt uiteraard ook geprobeerd te vinden waar de ziekte vandaan komt. Als een EU-land wordt getroffen door APP zal een beschermingsgebied met een straal van 100 km worden ingesteld. Daaromheen komt een toezichtgebied van 50 km. Binnen deze cirkel worden alle paardenhouderijen geïdentificeerd en regelmatig door de dierenarts bezocht. In

## Crisis oefening met fictieve uitbraak Afrikaanse Paardenpest

Op dinsdag 26 juni heeft het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) samen met de Sectorraad Paarden SRP en betrokken sectororganisaties de bestrijding van een mogelijke uitbraak van Afrikaanse Paardenpest geoefend. Tijdens de oefening, onder de naam Sleipnir, oefende de overheid, de Sectorraad Paarden (SRP) en betrokken sectororganisaties samen de crisisorganisatie en de communicatie tijdens een uitbraak van Afrikaanse Paardenpest. Ook stond de samenwerking tussen de betrokken partijen centraal. Sleipnir was een zogenaamde 'papier' oefening. Dat betekent dat de crisissituatie zo goed mogelijk werd benaderd, zonder dat er verplaatsingen van mensen en middelen plaatsvond. Alle andere organisaties die in een echte crisissituatie betrokken zouden zijn, werden tijdens de oefening gesimuleerd.


### Bestrijden doe je samen

De overheid oefent met enige regelmaat. Oefenen is belangrijk om gedegen voorbereid te zijn op een uitbraak van een dierziekte of andere crises. Tijdens oefeningen wordt gekeken of de verschillende autoriteiten en diensten goed met elkaar samenwerken, of de juiste besluitvormingsprocedures gevolgd worden en hoe bijvoorbeeld de onderlinge informatievoorziening verloopt. Door dit soort zaken te oefenen, kan goed gereageerd worden als er zich echt een crisis voordoet.

### Beleidsdraaiboek

In 2008 heeft EL&I een concept beleidsdraaiboek Afrikaanse Paardenpest geschreven. Dit beleidsdraaiboek is gebaseerd op de Europese richtlijn 92/35/EEC van 1992. Sindsdien zijn er nieuwe inzichten, maar de EU-richtlijn is nog steeds geldig. De afgelopen maanden zijn er door de overheid, de SRP en betrokken sectororganisaties in enkele werkbijeenkomsten mogelijke dilemma's verkend. Deze dilemma's waren samen met het concept beleidsdraaiboek de basis voor de crisisoefening. Mede aan de hand van de ervaringen met Sleipnir zal EL&I bezien of de aanpak van Afrikaanse Paardenpest en het beleidsdraaiboek Afrikaanse Paardenpest moet en kan worden aangepast. Kijk voor meer informatie op: [www.rijksoverheid.nl/ministeries/eleni](http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/eleni).

het gehele gebied is geen verkeer van paarden toegestaan, met uitzondering van enkele speciale gevallen. Pas 60 dagen na de laatste vaccinatie mogen paarden na allerlei controles en onder strikte voorwaarden weer vervoerd worden naar gebieden met dezelfde gezondheidsstatus. Deze maatregelen duren minstens twaalf maanden. Begrijpelijk dus dat een eventuele uitbraak zeer grote gevolgen kan hebben voor de hele paardensector in Nederland, zowel in emotioneel opzicht als ook in zakelijk opzicht. Paarden met Afrikaanse Paardenpest worden ernstig ziek. Monitoren is dus niet zinvol, een uitbraak zal snel bekend zijn. Mede omdat de gevolgen zo groot kunnen zijn, heeft preventie bij de Sectorraad Paarden de hoogste prioriteit. Dat houdt in dat grenscontrole en de ontwikkeling van een vaccin op dit moment het belangrijkste is. Wanneer dit (marker) vaccin is ontwikkeld, wordt ook direct gestart met het aanleggen van een voorraad. Het ontwikkelen van een vaccin is echter zeer tijdrovend werk en het pro-

bleem bij het aanleggen van een voorraad is de zeer korte houdbaarheidsduur van de meeste vaccins (een à twee jaar). Dat maakt het aanleggen van een voorraad vaccin erg kostbaar. Op dit moment is er nog geen vaccinatie tegen Afrikaanse Paardenpest beschikbaar in Nederland. Alleen in het geval van een uitbraak kan er worden gevaccineerd met een in het buitenland geregistreerd vaccin, dat overigens maar een beperkte werking heeft en mogelijk ook niet in voldoende mate beschikbaar is. Het Afrikaanse Paardenpestvirus vormt geen gevaar voor de volksgezondheid, mensen kunnen niet worden besmet. Voor paarden is de ziekte zeer gevaarlijk en het doel van de overheid is dus ook om Nederland vrij van APP te houden. 

Dit artikel kwam tot stand met medewerking van Dr. Marianne Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan van de faculteit Diergeneeskunde, Departement Gezondheidszorg Paard.